

1876. évi XIV. törvénycikk indokolása

a közegészségügy rendezéséről¹

Általános indokolás

Oly törvény, mely hazánkban a közegészség ügyét szabályozta volna, eddig nem létezett.

Rendeletek és utasítások pedig a mai viszonyok között nem elegendők.

Ugyanis az egészségügyi administratio feladata nem csupán abból áll, hogy a felmerült bajok elhárításáról gondoskodjék, hanem feladatának főleg akkor felel meg, ha oly intézkedéseket tesz, melyek által a bajok és közegészségi hiányok megelőztetnek és a közegészségi jólét biztosítatik; e feladat megoldásához azonban egyrészt a hatóságok tevékenységi jogkörének és ezzel együtt a magánjog korlátozhatóságának meghatározása, másrészt a végrehajtó közegeken kívül a közönség érdeklődése s közreműködésének megnyerése szükséges;

miután továbbá ezen ügy rendezésénél az egészségügyi személyzet jogviszonyait s kötelességeit, valamint a közegészségügy kezeléséből származó terhek viselését meg kell határozni, mindezek csak törvény útján szabályozhatók.

Ezt eszközölni a jelen törvényjavaslat feladata.

E törvényjavaslat egyes határozatainak megállapításánál nem az lebegett szem előtt, hogy közegészségi tekintetben mi az abszolút legjobb, hanem hogy a célszerűnek és üdvösnek mutatkozó módok közül azok alkalmaztassanak, melyek jelen viszonyaink között keresztül is vihetők.

A törvényszéki orvosok iránti határozatok felvétele jelen törvényjavaslatban azon okból mellőztetett, mert ezen orvosok a közegészségi administratio közegeinek nem tekinthetők, hanem a bírósági eljárásoknál közreműködő szakértők, kikre nézve az intézkedés a perrendtartásban foglalhat helyet.

A tengerészeti egészségügy, valamint az állategészségügy azért nem vétetett fel jelen törvényjavaslatba, mert ezek, mint a keleti marhavészre nézve már meg is történt, külön törvények intézkedéseinek tartattak fenn.

A dolog természete hozza egyébiránt magával, hogy e törvényjavaslat csak azon határozatokat foglalja magában, melyek jogviszonyokra vonatkoznak és természetüknél fogva állandóknak tekinthetők, míg az egészségügyi intézkedések azon része, melyek a tudomány haladása, a tapasztalatok változatai, az ipar fejlődése s a helyi viszonyok kivánalmi szerint gyorsabb változásnak vannak alávetve, s így gyorsabb intézkedést is kívánnak, vagy melyek apró részletekre menő utasítást igényelnek, rendeleti uton fognak szabályoztatni.

Ezen eszmén, ez indokon alapszik a törvényjavaslat első része.

A második rész a különböző hatáskörök részletes meghatározását foglalja magában.

E részletezés azon okból volt szükséges, mert a nélkül a végrehajtó közegek eljárása nem lehetne egybevágó s mert a törvényszerinti felelősség csak akkor érvényesíthető, ha mindenki tudja, hogy mit lehet és mit kell tennie.

Áttérve a törvényjavaslat részleteire, az I. fejezet azon általános határozatokat foglalja magában, melyek közegészségi ügyben a hatósági működésre közvetlenül szükségesek.

1 Forrás: Képviselőházi Irományok 1875/78. I. kötet 278-283. oldal, irományszám: 40.

A II. fejezet azon intézkedéseket tartalmazza, melyek szükségeseknek látszanak a közegészségnek azon iránybani előmozdítására, hogy a betegségeket okozható hátrányok eltávolíttassanak. Azon intézkedés, melynél fogva a belügyminister feljogosítottatik valamely vidék nagyobb mérvű halálozási okait küldötte által kinyomoztatni s a szükséges intézkedések megtételét elrendelni. Angolországban már tényleg a legfontosabb és legcélszerűbb eszközök egyikének bizonyult a közegészségügy előmozdítására.

A táp- és élelmi szerek jó minőségének biztosítása céljából szükséges volt a hússzemlének intézményét az egész ország területére kiterjeszteni, ugyszintén egészségellenes táp- és élelmi czikkeknél és edények készítésének és használatba vételének betiltását a törvényjavaslatba felvenni.

A III. fejezetben 19-től 27. §-okban foglalt intézkedések indokát a honunkban észlelt nagyobb mérvű halandóság képezi, mely legnagyobb részt a gyermekkorok 7-ik éveig terjedő szakába esik és leginkább a kellő orvoslás s a gyermekek tartása körül szükséges felügyeletnek elmulasztása által okoztatik.

A 27-től 35. §-ban felsorolt intézkedések pedig a tanuló ifjuság között előfordulható ragályok megakadályozása szempontjából mutatkoznak szükségesnek.

A IV. fejezet azért szükséges, hogy a fegyházak és börtönök, melyeknek némelyike magas betegülési s halálozási arányt mutat fel, közegészségi tekintetben folytonos felügyelet alatt legyenek és ezáltal megakadályoztassék, hogy ezen intézetek járványok és ragályok gócaivá ne váljanak.

Hogy egyrészt a lakosság arról biztosíttassék, mikép megbetegülés esetében csakis rendszeres tanulmányok végzése után teljesen képesített orvosok tanácsával élhet, másrészt pedig azon visszaélések megszüntetése tekintetéből, hogy egyesek külföldi egyetemeken kellő tanulmányok nélkül is nyert orvosi oklevelek alapján a közegészségügy hátrányára orvosi gyakorlatot üznek: szükséges volt a VI. fejezetben foglalt intézkedéseket, melyek hazánkban szabály alakjában eddig fennállottak, a törvényjavaslatba felvenni.

Az orvosoknak az eddigi törvényes gyakorlat által engedett szabad letelepülési jogot, mint ez állásnak megfelelő, s a feladat fontossága által eléggé indokolt jogélvezményt, jövőre is biztosítani kellett.

Ellenben az orvosi segélynek mindenkire nézve szükséges biztosítása mulhatlanul megkívánja, hogy az első segély megadásának kötelezettsége kimondassék.

Szükséges volt továbbá a különféle gyógy módok szabad alkalmazását a szenvedő emberiség érdekében biztosítani, e mellett azonban az orvosok eljárását állami ellenőrködés alá helyezni s ebből folyólag a műhibákra nézve a felelősség elvét kimondani, és végül a magán orvosok díjai kiszabása iránt, az orvosi segély igénybevételét akadályozó netáni tulkövetelmények elhárítása céljából az egész országra kiható intézkedést felvenni.

A szülésznői gyakorlat szabályozására a VII. fejezetben foglalt intézkedések abban találják indokolásukat, hogy a népszaporodás nálunk kedvezőtlen arányt mutat fel, mely sajnos körülmény egyik okát az ugynevezett paraszt bábák kontárkodásai képezik.

E visszas eljárás megszüntetésére kell ennél fogva törekedni, mi leginkább azáltal látszik elérhetőnek, hogy ezentul a szülésnél a segélyt csak az erre képesített baba adja meg.

E tekintetből óhajtandó lenne, hogy csak valamely erre hivatott tanintézetben képesítettek gyakorolhassák a szülésznői tisztet, de miután ma még az országban csak 5 ilyen intézet van, félni lehetett, hogy ha ez kimondatnék, igen sok helyen semmi szülésznő nem lenne, vagy egészen képzetlenek fognák ezen tisztet gyakorolni.

Miért is célszerűnek látszott most egyelőre még a főorvosok általi képesítést meghagyni, de egyuttal azt szigoruan kötelezővé tenni s ellenőrizet alá helyezni.

A kórházak és gyógyintézetekről szóló IX. fejezetnél következő szempontok voltak irányadók:

1. Kórházak és gyógyintézetek általában csak a hatóság engedélyével legyenek felállíthatók, hogy ekként azon meggyőződés legyen szereszhető, mikép a létesítendő intézet fekvésénél, építésénél, berendezésénél és vezetésénél fogva fontos feladatának megfelelni képes is legyen.

2. A kórházaknak és gyógyintézeteknek nyilvánossági joggal való felruházása, azaz kórházak és közgyógyintézetek létesítése által az biztosíttassék, hogy ily intézetben minden jelentkező beteg különbség nélkül felvételt találjon.

A tébolydai ügyet tárgyzó X. fejezetnél figyelem volt arra, hogy egyrészt oly elmebetegek, kik az illető községek által tartandók el, tébolydába ne szállíttassanak, hol gyógykezelés tárgyát többé nem képezvén, a gyógyítható betegektől szükség nélkül a helyet elfogják, másrészt pedig, hogy a tébolydába oly egyén fel ne vétethessék és elmekórosnak ne nyilváníttathassék, ki netán elmebajban nem szenved.

A járványokat és ragályokat tárgyzó XII. fejezetnél a következőkre kellett tekintettel lenni:

1. Arra, hogy a felmerülő járvány azonnal feljelentessék, minek elmulasztása vagy elhalasztása esetén a járvány a rendesnél nagyobb mérveket szokott ölteni.

2. Azon óv- és gyógyintézkedések biztosítására, melyek egyrészt a járványok vagy ragályok beszivárgását lehetőleg megakadályozzák, másrészt pedig az országban felmerült járványok és ragályok mielőbbi elfojtása, illetőleg terjedésének meggátlása céljából mulhatlanul megkivántatnak és a kellő segélynyújtás, ugy szintén gyógyítás biztosítására is kiterjednek.

3. Arra, hogy a járványok alkalmából működő és ezen működés közben ugyanazon járvány folytán elhalt orvosi- s ápolói személyzet özvegyei nyugdíjaztatásáról s a hátramaradt árvaik nevelésére fordítandó pótlék megadásáról gondoskodva legyen, hogy ekként az egészségügyi közegek gyakran életveszélyes működésüket családjaik sorsa iránti megnyugtatással teljesíthessék.

4. Arra, hogy a járványok alkalmával felmerülő költségek az államkincstárt illetéktelenül ne terheljék és végül

5 arra, hogy a lakosságra nézve felette veszélyes bujakór elterjedése lehetőleg megakadályoztassék.

Az emberi himlő által történhető pusztítások megelőzése céljából szükségesnek mutatkozik a védhimlőoltási ügyet állami intézménynek nyilvánítani, továbbá a gyermekek beoltásának, ugy szintén a felnőttek újraoltásának mindenkire kiterjedő kötelezettségét felvenni.

Szükséges volt azonkívül arról gondoskodni, hogy a védhimlőoltás akadálytalan menete és annak egyedül szakértők által a megkivántató elővigyázatok pontos megtartása mellett történendő teljesítése, az oltóorvosok díjazása és fuvarja kellőleg biztosítva legyen, végül arra kellett figyelemmel lenni, hogy a védhimlőnyirk fentartása s időről-időre felfrissítéséről is gondoskodva legyen.

A gyógyfürdők és ásványvizeket tárgyzó XIV. fejezetnél az szolgál irányadóul, hogy a fürdők oly állapotba helyezettessenek, mikép egyrészt gyógycéluknak, másrészt pedig a látogató közönség részéről támasztott méltányos igényeknek lehetőleg minden irányban megfelelhessenek.

A mesterséges ásványvizek készítésére nézve eddig fennállott szabályt, melylyel a készítés bizonyos engedélyhez köttetett, - mely e szabályok megtartásának elmulasztása esetén meg is vonható - közegészségügyi szempontból fel kellett venni.

Ennek indokolására felemlítettik, hogy a mesterséges ásványvizek, minthogy ezek a gyógyeszközökhöz tartoznak, készítésükre nézve ugyanazon szigoru orvosrendőri felügyelet alá helyezendők, mint bármely egyéb gyógyszer, nehogy felügyeletnek hiányában a közönségnek valamely ásványviz czime alatt bármily keverék nyujtassék, mely, még ha az egészségre nézve káros alkatrészeket nem tartalmazna is, biztosítékot arra nézve még nem nyujtana, hogy ez valóban mindazon alkatrészeket is ugyanoly arányban foglalja magában, mint a hasonnemű természetes ásványviz.

A mesterséges ásványvizek sorába azonban a hűsítő italok, mint p o szikviz, nem tartozik.

A hullák körüli eljárást, továbbá a temetkezést, a temetőket és a sirboltokat tárgyzó XV. fejezetben különös tekintettel kellett lenni oly intézkedésekre, melyek által egyrészt tetszhalál esetén netalán történhető eltemetés lehetlenné tétessék, míg másrészt netáni bűnös cselekvények vagy járványos és ragályos betegségek felmerülte kideríthető legyen.

E czélból szükséges volt az eddig is érvényben állott szabályhoz képest a halottkémlésnek az egész országra kiterjesztését és azon tilalmat felvenni, hogy a halál bekövetkeztének kétségtelen megállapítása nélkül eltemetésnek általában helye ne legyen.

Meg kellett továbbá állapítani azon eseteket, melyekben orvos-rendőri vagy tudományos szempontból hulla-bonczolásnak van helye.

Gondoskodni kellett továbbá arról, hogy minden halott el is temettessék, hogy pedig ez lehetővé tétessék, szükséges, hogy lehetőleg minden község a közegészségi kívánalmaknak teljesen megfelelő temetőhelylyel ellátassék.

Meg kellett azonkívül határozni az időt, melynek letelte után a temetők újra beépítése a közegészség hátránya nélkül megengedhető; továbbá azt, hogy sirok és sirboltok kinyitása, hullák kiásatása, sirboltok felállítása, ugy szintén a hullák elszállítása mily közegészségi szabályok mellett történhessék.

Végül biztosítani kellett a község, illetőleg a törvényhatóság számára a temetők és sirboltok körül a helyi viszonyok által igényelt intézkedések iránti statutarius jogát.

A XVI. fejezetre nézve megjegyeztetik, hogy miután a gyógyszerészeti ügy a fennálló ipartörvény határozatai alól annak 105. § 1) pontja szerint kivételt, szükségesnek mutatkozott a gyógyszerészeti üzlet iránti határozatokat, nemkülönb a gyógyszerészek viszonyai, jogai és kötelességeinek megállapítását jelen törvényjavaslatba foglalni.

A gyógyszerészeti ügy fontossága, ugy szintén a gyógyszerertári kezelés egyformaságának biztosítása szükségessé tette, hogy a gyógyszerészet az állam felügyelete alá helyeztessék.

Ki kellett továbbá mondani a felelősség elvét a gyógyszerészet körébe vágó tettekért és mulasztásokért, ugy a gyógyszerertár-tulajdonosokra, valamint a segédszemélyzetre nézve.

Meg kellett állapítani, hogy a gyógyszerek eladására s kiszolgáltatására ki legyen hivatva? ugy szintén gyógyszerertárak kezelésére ki legyen feljogosítható?

Szem előtt tartatott, hogy a gyógyszerészet tudományos szakismeretet feltételezván, a közönséges iparüzletek közé annyival kevésbé sorozható, mert a közegészségüggyel szoros kapcsolatban áll.

A fennálló gyógyszerertári realjogok meghagyása, a mennyiben itt szerzett jogokról van szó, méltányossági szempontból vétetett fel.

Uj realjogok adományozásának megszüntetésére ugyanazon okok szolgáltak indokul, melyeknél fogva a fennálló ipartörvény is hasonló módon intézkedik.

A személyes gyógyszerertárüzleti jognak meghatározása az e részben tapasztalt számos visszaélések megelőzése szempontjából szükséges.

A gyógyszerész özvegye s kiskoru gyermekeiről való gondoskodás méltányossági tekintetből vétetett fel.

Szükséges volt továbbá azon feltételek alapelveit megállapítani, melyek alatt uj anya-, fiók-, házi- és kézi-gyógyszerertárak felállításának engedélyezése történjék.

Végül a gyógyszerészet körüli részletes szabályozást, mely a gyógyszerészet fejlődése s a szükséghez képest változásnak lehet alávetve, a koronkint kiadandó rendeleteknek kellett fenntartani.

II. RÉSZ

A közegészségügyi szolgálatot a községeknél tárgyazó I. fejezetben biztosítani kellett a kis és nagy községeknek a közegészségügyi intézkedések körüli közreműködését; másrészt pedig meg kellett határozni azon teendőket, melyeket a községek az illetőségükhöz tartozó egyének, valamint a község területének érdekében megtenni tartoznak.

Meg kellett továbbá határozni azon közegeket, kiknek feladata legyen, rendőri teendőket teljesíteni, a közegészségügyi hiányokat a községeknél megfigyelni, kinyomozni, s azokat az illetékes hatóságnak orvoslás vagy megtorlás végett bejelenteni.

E mellett szükséges volt ugyanezen közegek teendőit is tüzetesen körvonalozni.

Ott, hol az egyes községek a közegészségi teendők teljesítésére elég anyagi eszközökkel nem bírnak, a közegészségi kör intézménye lenne igénybe veendő, mely szerint több község e célra egyesítendő. A községi, illetőleg a közegészségi körorvosi intézménynek behozatala által az ország lakossága biztosítva lesz, hogy szükség esetén czélszerű orvosi segélyben részesül, és hogy a helyi közegészségügyi teendők szakértő egyének közreműködése mellett végeztetnek.

Ezen intézménynek életbeléptetése, habár közegészségi szempontból annyira fontos, hogy annak kötelező behozatala minden községre nézve indokolva lenne: mindamellett tekintve az orvosok számviszonyait és a községek nagy részének kedvezőtlen vagyoni állapotát, egyelőre a törvényjavaslatban foglalt módozat mutatkozik a czélnek leginkább megfelelőnek.

Ugyanaz áll a községi bábáknak hasonlólag közegészségi tekinteteből szükséges életbeléptetésére nézve is.

A II. fejezet a közegészségi szolgálatot a törvényhatóságoknál tárgyalja.

Itt szükséges volt nem csupán azon teendőket tüzetesen körvonalozni, melyeket a törvényhatóságok teljesíteni hivatva lesznek, hanem azonkívül még határozottan meg kellett állapítani, hogy az egyes teendők végzésére melyik közeg vagy testület legyen kötelezhető?

Hogy a törvényhatóságok közegészségi intézkedéseik körül szakértői tanácsokkal mindenkor ellátva lehessenek: szükséges, mikép a törvényhatóságoknál, valamint addig legalább, míg a községi orvosi intézmény teljesen kifejlődve nem lesz, az egyes járásoknál állandó tiszti orvosok ezentúl is alkalmaztassanak, mely célból szükséges volt, ezeknek működési körét tüzetesen körvonalozni.

A közegészségügy fejlesztése és előmozdítása, valamint a közegészségi szolgálat helyesebb végrehajtása szempontjából úgy a törvényhatóságok, valamint a helyi hatóságok mellé egészségügyi bizottmányok felállítása vétetett fel a javaslatba, mely intézmény a külföldön, névleg Angolországban felette czélszerűnek és sikeresnek bizonyult.

E bizottmányoknak főcélja az, hogy miután azok nem kizárólag szakférfiakból állanak, a tudomány és a helyi viszonyok kívánalmainak közvetítését eszközölgék, mi által a közegészség elvei a nagy közönségbe szivárognának s így az egészségügyi intézmények iránti érdekeltség fokozódnék és a lakosság minden rétegeiben létrejő azon közreműködési készség, mely nélkül a hatósági intézkedések pontos foganatosítása lehetetlen.

E bizottmányok véleményezési és indítványozási joggal ruháztatnának fel, és csak veszélyes járványok alkalmával alakulnának át járványbizottmányokká, a midőn is a járvány körüli óv- és gyógyintézkedések megtételére, illetőleg közreműködésére is felhatalmazva lennének.

A kormány teendőinek a törvényjavaslatban történt megállapítása részint az eddig is fennállott szabályokon, leginkább pedig a kormánynak főfelügyeleti jogán alapul s a közegészségi szolgálatnak az egész országban megkívántató egyöntetűsége szempontjából szükséges.

A közegészségi fontosabb ügyek tudományos tárgyalása végett az országos közegészségi tanács hozatik javaslatba.

E testület, mely véleményező s indítványozási joggal bírna, hivatva lenne a kormányt szakértői véleményével és tudományos tapasztalataival hatályosan támogatni.

Ily testületek Európának nagyobb államaiban hasznosaknak bizonyultak.

A nevezett testület akként lenne szervezendő, hogy a tagok mozgósága által lehetővé tétessék, mikép mindenkor a kiválóbb tudományos férfiak véleménye legyen érvényesíthető.

E tudományos testület mint állandó tanácsadó közeg hazánkban, hol a közegészségügy előmozdítása és fejlesztése sürgősen igényeltetik, szükséges és más oly testületek által, mely nem kizárólag ezen teendők teljesítésére áll fenn, alig pótolható, minthogy egyéb tudományos testületek vagy feladatuk különeműsége, vagy pedig az országos kormányzattal megkívántató összefüggés hiánya miatt e cél elérésére nem alkalmasak, mi azonban egyáltalában nem zárja ki azt, hogy tagjai a közegészségügyi tanácsba bevonatván, képességüket ott érvényesítsék.

TARTALOMJEGYZÉK

1876. évi XIV. törvénycikk indokolása	1
a közegészségügy rendezéséről	1
Általános indokolás	1
II. RÉSZ	4